

پشتپەردەى گۆگردنەوہى ھىزەگانى حەشد لە شەنگال

27-02-2021

نووسەرەگان

زریان روژھەلاتى

کورتە : دواى ئەوہى کە حەشدى شەعبى لە روژانى رابردوودا ھىزى زياترى رەوانەى شەنگال کرد، جاريكى دیکە بارودۆخى ئەو ناوچەى کەوتەوہ روژەف

بەرايى

دوای ئەوھى كە حەشدى شەعبى لە رۇژانى رابردوودا ھىزى زياترى رەوانەى شەنگال كەرد، جارىكى دىكە بارودۇخى ئەو ناوچەيە كەوتەوھ رۇژەف. بە ئاراستەيەكى پېچەوانەى رېككەوتنە جېبەجېنەكراوھەكى ھەولېر و بەغدا لەسەر شەنگال، ھەزاران سەرباز و چەكدارى جۇراوجۇر لەوئ كۆكراونەتەوھ. ئەويش لە كاتېكدا كە پېشتەر حكومەت ھىزەكانى سوپا و دوو لىواى پۇلىسى فېدرالىشى لەو ناوچەيە بىلاوكردبووھە! لەبارەى پاساوەكانى زىادكردى ھىزەكانى حەشد، دوو پاساوى ئەگەرى ھىزىشى توركيا و دابىنكردى ئاسايش زياتر دەدرېنەپېش. ھەلبەت پرسىار زۇرن لەسەر ئەوھى كە لە راستىدا لە شەنگال چى روودەدات و ئەم بابەتەش بەتەمايە لەرېي ھەلسەنگاندنى پاساوەكانى جولەى ھىزەكانى حەشد، بەدوای پالەنرە راستەقىنەكاندا بگەرېت.

ئاي توركيا ھىزىش دەكات؟

ھادى عامرى سەرۇكى ھاوپەيمانى فەتخ و عەسائىبى ئەھلى ھەق باسيان لەوھ كەردوھ كە ئەوان زانىريان لەدەستدایە كە توركيا ھىزىشى شەنگال دەكات. توركيا لە 2017دا ھىزىشى ئاسمانى كەردە سەر شەنگال و لە 2021شدا ئۆپەراسىيۇنى ھەوالگىرى كەردوھ، بەلام ئەگەر مەبەست لە ئەگەرى ھىزىشى توركيا، ئۆپەراسىيۇنىكى بەژايى- ئاسمانى بېت، ئەوا بەرەبەستى زۇرى سەربازى و سياسى لە بەردەمدایە.

ئەگەر توركيا لە سنوورى پارىزگاي شىرناخەوھ لەشكركىشى بكات، پېويستە لە سلۇپى وھەتا شەنگال لانيكەم 100كم رېگا بېرېت. خۇ ئەگەر لە قۇلى باكورويشەوھ لە سنوورى پارىزگاي ماردىن ھىزىش بكات، دەبى لە شارۇچكەى نوسەبېنەوھ ھەتا شەنگال، لانيكەم 90 كم بېوات. بەرلە ئەوھەدەكان 3ئۆپەراسىيۇنى بە قولايى 5كم، لە سالانى 90كاندا 42ئۆپەراسىيۇنى گەورە و بچووكى كەردوھ كە زياتر لە لىواری سنوورىدا چىبوونەتەوھ. لە 2000كانىشدا ئۆپەراسىيۇنەكانى زياتر ئاسمانى بوون و ئەوانىش لە 2007 و 2008 و 2011دا كراون. لە نيوھى دووھى دەبەى دووھى 2000كانىشدا، لانيكەم 4ئۆپەراسىيۇنى گەورەى لە سوورىا و ئەنجامداوھ كە درېژترىن مەوداى لەشكركىشىيەكەى 30-40 كم بووھ. دەتوانىن بېژىن ئەنكەرە لەرووى سەربازىيەوھ تا ئىستا ھېچ ئۆپەراسىيۇنىكى بەژايى واى لە خاكى عىراق نەكەردوھ كە سنوورەكەى 40 كم ى تېپەپاندېت. بۇيە ئەگەر ئۆپەراسىيۇنى شەنگال بكات، ئەوھ واتاى ئەوھ دەدات كە لە 1983وھ تا ئىستا، رووداويكى دەگمەن روودەدات، چوونكە شەنگال 100-120كم لە سنوورى توركياوھ دوورە.

گەورەترىن ئۆپەراسىيۇنى توركيا لەدژى پ.ك.ك لە ھەرىمى كوردستان لە سالى 1992كراوھ كە وا مەزەندە دەكرېت 30-40ھەزار سەرباز تىيدا بەشداربووبېت، ئەويش لە كاتېكدا كە ئەو وەختانە ژمارەى ئەندام و لايەنگرانى پەكەكە و رېكخستەكانى وەك ئىستا نەبوو. بۇيە ئەگەر بە تەماى ئۆپەراسىيۇنىكى وا بېت، ئەوا پېويستى بە كۆكرەنەوھى ژمارەيەكى ئىكجار زۇرى ھىز لە سنور دەبېت كە زەحمەتە بە چاوى خەلك نەبېزىن. جارى گلىركەرنەوھەكى وەھا گەورەى ھىزىش لەسەر سنوور نابېزىت.

ھىلى ماردىن- شەنگال، سنوورى سىن دەولەتە و بەو پېيەى كە ھىزى رووسى، ئەمريكى و سوورى لەو ناوچەيە ھەن، لانيكەم بۇ دووركەوتنەوھ لەھەرچۇرە بەرەكەوتنىكى سەربازى، ئەنكەرە ناچارە بەرلە ھەر ھىزىشك ئەو ولاتانە ئاگادار بكاتەوھ، وەك چۆن لە ھىزىشە ئاسمانىيەكەى سالى 2017دا ئەردۇغان رايگەپاندبوو كە ئەمريكا و رووسىاى ئاگاداركردۇتەوھ. بېجگە لەوھش، ئەنكەرە پېويستە خۇى بۇ شەپكى فراوان لەگەل ھەزاران ئەندامى يەپەگە و ھىزەكانى سوورىاى ديموكرات بكات و ئەگەر بىباتەوھ، ئەوسا دەتوانى بگاتە شەنگال. ديارە بۇ ئەوھى تووشى بەرىكەوتن لەگەل ھىزەكانى حەشدى شەعبىش نەبېت، دەبى عىراق و ئىرانىش رازى بكات!

ھىلى شىرناخ- شەنگالىش سنوورى دوو دەولەتە و بۇ ئەوھش لانيكەم پېويستى بە رازىكردى بەغدا و ھەولېر ھەيە. بەغدا رايگەپاندوھ كە سوپاكەى خۇى، تواناى ئەوھى ھەيە لە ھەر شوپىنىكى وولاتەكەيدا ئۆپەراسىيۇن بكات. ھېچ حكومەتېكىش لە بەغدا رازى نابېت بەوھى كە سوپاى توركيا بە قوولايى 100 كم بېتە ناوفاكەكەى. ھەرچى ھەرىمى كوردستانىشە، ئەگەر بەو داوايەى توركيا رازى بېت، ئەوا بە كەردەوھ زەمىنە بۇ لاوازكردى زياترى خۇى خۇشەدەكات. چوونكە بە كەردەوھ دەروازى ئۇفاكوينى دەكرېتەوھ بى ئەوھى حىسابى بۇ بكرېت. ئەمە بېجگە لەو گۆشارەى كە رەنگە لە سياسەتى ناوخۇ لەسەرى درووست بېت. ھەلبەت ئەوھ بۇ دوو دەيە دەپوات كە ھىزەكانى ھەرىمى كوردستان بە كەردەوھ خۇيان لەشەپى پ.ك.ك دوورگرتوھ و رەتياكردۇتەوھ.

لەم ھێلەشدا، جارىكى دىكە توركييا پيويسىتى بە رازىكردىنى ئەمريكا و ئيرانيش دەبىت و گەلەك ئەستەمە بى چراى سەوزى ئەوان، بتوانىت كاريكى وەھا بگات. بىگومان ئۆپەراسيۆنى شەنگال كاريكى ئاسان نىيە و ئەستەمە توركييا لەم دۆخەى ئىستاي سىياسەتى ناوخۆيى و دەرەكيدا بتوانى بىكات. ئەگەر بىتوانىبايە 2017 ئەوەى دەرەك. ئەستەمە توركييا بتوانى بەجاري ئەو ھەموو لايەنەش لەسەر بابەتى شەنگال رازى بگات. بە ئەگەرى زۆر، لە باشترین بزارەدا، توركييا بەدواى درووستكردىنى ميكانيزمىكى سىقۇلپىيەو لە نۆوان ئەنكەرە بەغدا و ھەوليردا دەگەرپت تا ھەنگاوەكانى لەدژى پ.ك.ك. زياتر بگات ئەك ئەوەى كە بىت و تاكلايەنە لەشكركىشى بگات. خو ئەگەر كاريكى وەھا بگات، ئەوسا زەحمەت نىيە پيشىبىنى بكەين كە زيانەكەى بو توركييا لە سوودەكەى زياتر دەبىت. ئا ليرەو دەردەكەويت كە پاساوى ئەگەرى لەشكركىشى توركييا بەھىز نىيە.

پاساوەكانى دىكەى ناردنى ھىز

ئەگەرى دزەكردىنى داعش[1] لە سوورباوە بو عىراق، يەككى دىكە لەو پاساوانەيە كە بو كۆكردنەوہى ھىز لەو ناوچەيە باسدەكرىت. بەلام راستىيەكەى ئەوہى كە داعش زياتر لە ھىلى بەعاج - ھەزەر، وادى حوران لە ئەنبار و دواتريش پارىزگاكانى سەلاحەدين و دىالە و باشوورى كەركووكدا خو گليزكردۆتەوہ. بىجگە لەوہ، لە سالى 2020 دا جوگرافىاي كردهوہكانى خو زياتر بەرەو باشوور پەرەپداوہ ئەك باكوور. بە پى راپورتىكى چاودىرى گشتى پنتاگون، لە چارەكى كوتايى سالى 2021 دا داعش 5.6% كردهوہكانى خو لە سنوورى پارىزگاي بەغدا ئەنجامداوہ. ئەمەش لە كاتىكدايە ئەو ريزەيە لە چارەكەكانى پيشووترى ئەوسالەدا زۆر كەمتر بوون.

ھەندىك لە كەنالەكانى رايگەياندن باسيان لەوہش كردووە كە گوايە ئامانجى ناردنى لىواكانى ھەشىد ھەشىد، بو دابىنكردىنى ئاسايش و خوشردىنى زەمىنەى گەرانەوہى ئاوارەكان بووہ. [2] ئەمەش لە كاتىكدايە كە رىككەوتنەكەى نۆوان ھەولير و بەغدا سەبارەت بە شەنگال، زۆر بەروونى باسى لەوہ كردووە كە دابىنكردىنى ئاسايش و خوشردىنى زەمىنەى گەرانەوہى ئاوارەكان كاري ھەردوولايە و پولىس، سوپا و ئاسايشى نيشتمانى، تاكەلايەنى بەرپرسىارى ئەمنى ئەو ناوچەيە دەبن ئەك ھەشىد شەعبى!

ئەنجام

ئەو پاساوانەى كە وەك ھۆكارى ناردنى ھىزى زياترى ھەشىد بو شەنگال باسدەكرىن بەھىز نىن. بۆيە دەشى بەدواى ھۆكارى دىكەدا بگەرپىن و دەتوانىن بەمجۆرەش باس لە گرنگترىنەكانيان بكەين:

يەكەم: رىكرتن لە ئەگەرى ھەرجۆرە جوولەيەكى سەربازى عىراق شەنگال

حكومەتى عىراق ھەرلە سەرەتاي ئىمزاكردىنى رىككەوتنى شەنگالەوہ، لەرپى دوو فىرقەى سوپا و دوو لىواى پولىسى فیدرالى و گرتنى لانيكەم 80 كم لە سنوورى نۆوان رۇئاوا و شەنگال، ئامازەى ئەوہى داوہ لەوانەيە وەختىك بىت و ناچارىت بە ھىزى سەربازى دەسەلاتى خو لەوئ بسەپنىت. ھەرچەندە ھىچ لىدوانىكى رەسمى لەسەر ئەوہ نىيە بەلام، گوتەكەى سەركوہىزانى عىراق سەبارەت بەوہى كە سوپا تواناي ھەيە لە ھەرشوئىكى ولات ئۆپەراسيۆن بگات، ئەويش لە كاتىكدا كە وەزىرى بەرگرى توركييا ھاتبووہ بەغدا تا باسى شەنگال بگات، وەك ئەوہ لىكدرايەوہ كە لەوانەيە حكومەت بوخو بە تەماى سەپاندى دەسەلات لە شەنگال بوويىت. ھەلبەت ناردنى ئەو ھىزە زۆرەى ھەشىد بو شەنگال، ئەوہندەى دىكە دەسەلاتى حكومەت لەو ناوچەيە ناروونتر دەكات.

دووہم: ھىزەكانى ھاوپەيمانان لە 2020 دا 6 بنكەى سەربازىيان رادەستى ھىزەكانى عىراق كردووە و بەوجۆرەش زۆرەى ھىزەكانى خويان لە ئەنبار و ھەريى كوردستاندا گليزكردۆتەوہ. يەككى لەو شوئانەش كە رادەست كرابوو، ناوہندى ئۆپەراسيۆنى نەينەوا بوو. بەوجۆرەش نەينەوا لە بەينى ئەنبار و ھەريى كوردستاندا كە ھىزى ھاوپەيمانانى لپيە، بو ئەو بەشانەى ھىزەكانى ھەشىد شەعبى كە خوازيارى دەرچوونى ئەمريكا لە عىراق بايەختىكى سەربازى پەيدا كردووە. بۆيە بە لەبەرچاوغرتنى پريارەكەى ئەمدوايەى زيادبوونى ئەركى ناتو لە عىراقىش، واديارە ئەوان دەيانەوئ پىگەكانى خويان بە ھىزتر بكەن، بەرلەوہى ناتوش ھىزى زياتر بنيرتە عىراق.

سپيەم: دوابەدواى نمايشە سەربازىيەكەى سەراپاسەلام كە داعش و بەعسىيەكانى كردبووہ پاساوا، لەوانەيە ئەم جوولەيەى دوايى ئەو بەشەى ھەشىد شەعبىش كە بە نزيك لە ئيران ھەژماردەكرىن، نمايشىكى سەربازى بىت بو جەختكردنەوہ لەو جەمسەربەندىيە سەربازى و سىياسىيەى (ھەشىد عەتەبات، ھەشىد سەدرى و ھەشىد وەلاى) كە ئىستا لە نيو دامەزراوہى ھەشىد شەعبىدا درووستبووہ.

ھەرچۇنيك بىت، ناردنى ھىزى زياتر بو شەنگال، دۆخى ئەو ناوچەيە ئالۆزتر دەكات و ئەمەش زيان بە پىگەى حكومەت لە بەغدا و ھەوليريش دەگەيەنيت.

<https://www.nasnews.com/view.php?cat=52541> – [1]

<https://ninanews.com/Website/News/Details?Key=888844> – [2]